

## СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА МИКОЛИ МАКАРЕНКА



МАКАРЕНКО МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ (6.02.37 – 19.02.19) був професором кафедри авіаційної, морської медицини та психофізіології Української військово-медичної академії Міністерства оборони України; членом Українського фізіологічного товариства імені П. Г. Костюка; членом редакційної колегії збірника наукових праць «Вісник Черкаського університету. Серія «Біологічні науки». Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького»; членом редакційної колегії журналу «Актуальні проблеми фізичної культури і спорту» Державного науково-дослідного інституту фізичної культури і спорту України; членом бюро Федерації космонавтики, головою секції медико-біологічних проблем космічних польотів; засновником і куратором (спільно з професором В. С. Лизогубом) регулярних наукових зібрань у м. Черкаси (із 1991 р. конференції та симпозиуми) з

напрямів «Формування та становлення психофізіологічних функцій людини в онтогенезі» та «Психофізіологічні функції людини і професійна діяльність»; засновник Охінківського шкільного благодійно-заохочувального фонду (село і школа, в якій навчався) у Прилуцькому районі, Чернігівської області, мета якого – розвиток благодійництва, утвердження гуманізму та милосердя в суспільстві, сприяння розвитку освіти та науки, виявлення серед школярів талановитої творчої молоді та допомога їй; майстер спорту СРСР з класичної боротьби; 3-х кратний абсолютний чемпіон і 5-и кратний призер СК «Наука» АН України по водним лижам (1968-1976 роки); лауреатом премії НАН України імені О. О. Богомольця, почесним професором Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, академіком Аерокосмічної академії, Заслуженим діячем науки і техніки України, доктором біологічних наук, професором.

Кандидатську дисертацію зі спеціальності 03.00.13 – фізіологія людини і тварин на тему: «Влияние тиреоидэктомии на условнорефлекторную деятельность крыс неполовозрелого и половозрелого возрастов» захистив у 1966 році в Інституті фізіології імені О. О. Богомольця АН УРСР. Науковий керівник – учень І. П. Павлова, доктор біологічних наук, професор В. О. Трошихін. Докторську дисертацію «Роль функциональной подвижности нервных процессов в формировании психофизиологических функций и значение их в надежности операторской деятельности» захистив 15 вересня 1987 року на засіданні спеціалізованої ради Д 016.15.01 при Інституті фізіології імені О. О. Богомольця АН УРСР. Макаренко М. В. був спеціалістом в області фізіології вищої нервової діяльності людини і тварин, диференціальної та вікової психофізіології. Науковий стаж – 55 років, із них 47 років в Інституті фізіології імені О. О. Богомольця.

У коло наукових інтересів входили: теоретичні та практичні аспекти стану індивідуально-типологічних особливостей вищих відділів центральної нервової системи і їх значення в формуванні і розвитку електрофізіологічних,

соматовегетативних, психомоторних та особистісних властивостей у людей різного віку та професій за умов дії на організм різноманітних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, в т.ч. критичних ситуацій виробничої сфери та військової діяльності. Роль властивостей високо генетично детермінованих властивостей основних нервових процесів в успішності навчання, набутті професійних навиків та використання їх у реальних умовах. Розробка, обґрунтування та валідація методики оцінки індивідуально-типологічних властивостей і властивостей сенсомоторних якостей, методичного арсеналу, їх діагностування (властивостей: тести, апаратурні підходи, комп'ютерні системи); оцінка функціонального стану в різних умовах діяльності, контролю і профілактики виникнення несприятливих зрушень у нервовій системі та їх корекції; професійний психофізіологічний відбір, зокрема операторів по керуванню рухомими системами та об'єктами.

Ним було започатковано новий напрямок у вивченні надійності трудової діяльності людини на основі властивостей основних нервових процесів. На пілотах випробувачах та пілотах військової і цивільної авіації, радіотелеграфістах та телеграфістах, операторах десантних кораблів на повітряній подушці та операторах наземних транспортних засобів, операторах енергосистем та спецконтингенту, курсантах військово-морських та військово-авіаційних училищ, спортсменах різної кваліфікації і різних видів спорту та студентах закладів вищої освіти, учнях середньої школи, технікумів і ліцеїв доведено, що функціональна рухливість та сила основних нервових процесів є базовими властивостями в забезпеченні сомато-вегетативних та психомоторних функцій, відіграє важливу роль у забезпеченні ефективності й результативності навчальної, професійної та спортивної діяльності. Саме ці властивості є найімовірнішою фізіологічною передумовою у відмінностях між людьми. Розроблені методики проведення й оцінки індивідуально-типологічних властивостей стали загальноприйнятими й отримали визнання не лише в нашій країні, а і за її межами.

Опублікував 427 наукових праць, з-поміж яких 6 монографій, 3 наукових посібника, 1 словник-довідник, 2 брошури з питань радянської космонавтики. Отримав 12 патентів на винахід, зокрема 2 авторських свідоцтва СРСР, 9 раціоналізаторських пропозицій. Підготував 7 докторів та 25 кандидатів наук. Його учні обіймають посади директорів та заступників директорів науково-дослідних інститутів і навчально-наукових інститутів, деканів факультетів, завідувачів кафедр та лабораторій, працюють за кордоном тощо.

Його науковий і життєвий шлях приклад для наслідування. Завдяки таким самовідданим людям як М.В.Макаренко, на прикладі його життя, ми виховуємо патріотів, формуємо високі моральні якості.

**Лизогуб В. С., Коваленко С. О., Харченко Д. М.**

***Summary.* V. S. Lizohub, S.O. Kovalenko, D. M. Kharchenko In memory professor Mikola Makarenko.**

*The article is devoted to professor memory Mikola Makarenko. His scientific and life path is an example for imitation.*

**Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького**

Одержано редакцією 10. 04. 2019

Прийнято до публікації 19. 06. 2019